

ARANY TETEMREHÍVÁSA NÉMETÜL.

Tisztelt szerkesztő úr! A minap (jó minap!) épen bevégeztem Arany *Tetemrehívásának* több órán át tartott fejtegetését, midőn egyik világos fejű tanítványom alázkodó vakmerőséggel utánam sompolyog, s a *Pester Journal* kivágott tárczáját a következő ravasz-naiv megjegyzéssel adja kezembe: «Kérem, tanár úr, itt van a *Tetemrehívás* német fordítása, Dóczi Lajostól, de ő sokat másképp fordít, mint a hogy tanár úr nekünk magyarázta». Engedje meg, tisztelt szerkesztő úr, hogy részint a magam igazolására, részint kapva is az alkalmon, egyet-mást elmondjak Dócziról,*) a fordítóról, nevezetesen pedig említett *Bahrgerichtjéről*. Dóczi mintafordító hírében áll, egyaránt magasztalják, akár kifordít — a németeknek, akár befordít — nekünk. De az elfogulatlan értő másképp ítél róla. Én mindenekelőtt németből való fordításait épen nem tartom szerencséseknek, például *Faustja* tele van magyartalanságokkal, erőltetettségekkel; sokat mer, de nem ott s azt, a hol s a mit szabad merni; a hol a magyar költői fejlett stíl maga dolgozik, még-mégakad egy-egy sikerültebb részlete, de a hol a saját forrásából kellene merítenie, elárulja a hiú küzködés, hogy a magyar nyelv eltanúlt nyelve, s hogy nem tanulta el azt, a mi eltanúlhatatlan. Magyarra fordítónk

*) Dóczi a hatvanas évek elején a sopronyi magyar társaság tehetséges működő tagja volt. De hogy vezérszerepet játszott volna az ifjúság közt, arról nem tudok semmit. Azért mosolyogva olvasom róla Szinnyeiben (*Magyar írók élete és munkái*): «1856-ban a soproni gimnasiunumba adták szülei s itt Rákosi Jenővel együtt az ifjúság vezetője lett». Szinnyeit nyilván a jámbor Anonymus babérai nem hagyták alunni, a ki nevekhez egész historiákat költ. (Dóczi = Dux = vezér.)

bizony van nem egy, a ki sokkal különb nála. No de nem ezekkel a fordításaival szándékozunk most foglalkozni, melyek, ha nem használnak, nem is ártanak, mert köztünk maradnak. Egész más szemmel nézzük azonban azokat a fordításait, melyek nemzeti irodalmunkat a külfölddel vannak hivatva megismertetni, névszerint a művelt német világgal, mely úgy sem tart rólunk valami sokat, költőink közül csupán Petőfit ismeri, őt is — fájdalom! — sokszor gyilkos fordításokból. Érdeünkben áll, sőt becsületünk kívánja, hogy költő nagyjaink ne törpüljenek el a fordítók keze alatt, mikor még a legsikerültebb fordításban is egy rész mindig tönkre megy vagy elhalaványodik az eredetinek alaki, nyelvi, tartalmi jelességeiből. *) A ki itt derék munkát végez, a nemzet ügyének tesz hálára méltó szolgálatot. — Őszintén mondom, hogy Dóczinak ebbeli működését csak hazafias örömmel üdvözölhetjük, ő úgy szólván rátermett erre a szép föladatra; jól tud magyarul, jobban tud németül, azonfölül maga is költő, a ki más költők szépségeit érti, érzi, s a kinek játék a verselés technikája. A következő bírálgatásnak nem is az a célja, hogy kedvét szegjük vagy elriaszszuk, csak az, hogy kimutassuk s meggyőződtessünk mindenkit, hogy jó fordításhoz lelkiismeretes gond és tanulmány kívántatik, nem elegendő a puszta képesség.

A *Tetemrehívás* késő kor szülötte, majdnem harmincz év köze választja el az első balladáktól, de a tragikum erejére, a szenvedélyek hatalmas festésére, a nyelv tömörségére és plastikaiságára s a verselés bevégzett művészetére nézve a legjobb idők alkotásaival kiállja a versenyt, sőt emelkedést mutat inkább, mint hanyatlást. Nehézségeivel diadalmasan megküzdni, azt hiszem, a legügyesebb, a leggyakorlottabb fordító

*) Arany kétségkívül a legjelesebb magyar fordító s kisebb fordításainak egyik legjelesebbike Goethe *Balladeja*, de azért például a következő két sor, melyet találomra veszünk a költemény közepéből:

«Még áll, diadalmasan áll az öreg,
Döbbenve hanyatlik a szolgasereg» —

noha magában, külön, kifogástalannak látszik, fölér-e az eredetinek egyszerű hatalmával:

«Noch stehet der Alte mit herrlichem Blick,
Die eisernen Schergen sie treten zurück» —?

sem képes. Többen megpróbálkoztak vele, tudtommal Neugebauer László és Lindner Ernő. Amannak fordítása, melyet nekem adott át annak idejében (valami tizenegy éve) átnézés végett, meg is jelent valahol, Lindneré nálam van. Mindkettő megállhat, kivált az utóbbi sok jelességgel bővelkedik; kár, hogy Lindner még nehezíti az úgy is nehezét, és kár, hogy szinte rabja a «nonum prematur»-nak. Lássuk már most kissé részletesebben, mit ér a Dóczyé.

Előre is szívesen megvallom, hogy a módnélkül nehéz formában (spondeusokkal vagy trochæusokkal vegyes dactylusok, rímkép: ababb) nagy könnyűséggel mozog. A mi azonban fordítását egyébként, mint egészét illeti, az az eredetinek megrontott, eltorzított mása. Szinte megfoghatatlan, hogy oly műértő, mint Dóczy, mikép forgathatta ki az eredetit egész valóságából, mintha csak parodiát akart volna írni. Tudvalevő, hogy a darab cselekvénye a tetemrehívás törvényes eljárásán halad végig; ez eljárás hivatalos vezetője a pörösztő, a ki a gyanúsakat vagy gyanúba vetteket rendre a tetemhez szólítja; s ez a hivatalos személy Dóczynál csak egy szálnalmas figura, pristaldus pietus, a kinek összes szereplése abból áll, hogy: «Obenan steht der Ordalien-Richter», továbbá, hogy: «Niemand ergreift sie auf Richters Geheisch», parancsára, hogy Abigélt fogják el, senki se hederít. Mert a mit Arany az ő szájába ad természetesen, mindazt Dóczy az öreg Bárczival mondatja természetlenül, a mivel ennek jellemét is megnyomorítja. Aranynál Bárczi lelkében fájdalom és boszú, a fájdalomnál is nagyobb boszú viharzik, nem annyira siratja egyetlen fiát, mint lesi a gyilkost, hogy boszút álljon rajta; s ez a fékevesztett, vad indulat magyarázza meg kegyetlenségét, hogy a tetemrehívás napja előtt nem ereszti nejét és leányát a holthoz, s hogy a pörösztőnek mintegy fölhatalmazást ad, hogy őket is a tetemhez hívja («Ide a gyilkost! bárha pecsétem Váddal az önnön szívemig ér! Mindenki gyanús nekem, a ki él!»). Dóczy Bárczija össze-visszakiabáló, akadémikuskodó bolond, a kit a mérge erőltet, s szörnyeteg egy személyben, s mindennek következtében komikus alak is. Annak van pszichológiája, hogy Bárczi véghetetlen boszúérzetében, hogy a gyilkosságot megtorolja, kiszalasztja száján a «mindenki gyanús nekem» szót, de hogy aztán maga hívja nejét és leányát, a kiknek ártatlanságáról meg kellett győződve lennie («Komme die

Mutter nun, komme die Schwester»), az már esze-veszettség, több: kész komédia. Arany Bárczit bosszúkitörése után elhallgattatja s így megtartja részvétünkben, a Dóczi félszeg fölfogása ezt a részvétet és szánalmat teszi tönkre. Épen így jár a ballada harmadik főszemélye, Kund Abigél, a kit az önvád megőrjít; mert épen ennek az örülésnek folyamatja pusztúl el Dóczinál, ki a megtébolyodás kezdetét festő e sorokat:

«Könnye se perdül, jajja se hallik,
Csak oda kap, hol fészkel az agy,
Iszonyu az, mi oda nyilallik».

megfoghatatlanul szintén Bárczira vonatkoztatja: «Der Vater stöhnt nicht stb.»

Ezek után vegyük a fordítást szakról szakra s fűzzük hozzá észrevételeinket. Teszszük pedig ezt azért, hogy kinek-kinek módjában legyen, pontosan összemérni az eredetivel, s ne mondhassa senki, hogy «belőlünk nem az igazság beszél».

I. Benjamin Bárczi ward todt gefunden
Mitten im finstern Radványer Wald.
Spitzlanger Dolch stak in der Wunden,
Aufschrie der Vater, dass weithin es hallt:
«Zeuge der Dolch: er starb durch Gewalt!»

Ez a vers-szak megjárná, ha ezek a szók:

«Ime bizonyosság Isten előtt:
Gyilkos erőszak ölte meg őt» —

nem az öreg Bárczinak volnának tulajdonítva. Igaz, hogy ebben Dóczi egyetért Gregussal. De nincs igazuk. Az öreg Bárczi kerestette fiát, a kit halva találtak az erdő sűrűjében. A kik megtalálták s a kik a szörnyű hírre odagyültek, vélekedtek úgy. Az tehát a közvélemény szava. Hogy Bárczi is osztozott benne, azt mutatja a tetemrehívás, melyet ő rendelt el; de az ellen, hogy e nyilatkozatot ő maga tette volna, a kezdő: «íme» szól, melynek szenvedélytelen kimértsége vagy ünnepélyessége sehogysem illenék a fájdalomtól sújtott apa szájába, szól továbbá a következő szak első sora: «Kastélyába vitette föl atyja», hol először tétetik említés az apáról. Mondanom sem kell, hogy a negyedik sor mindenestül a Dóczi csinálmánya.

- II. Hin zum Kastele lässt er ihn tragen
Nieder ihn legen am düstern Ort,
Lässt ihn nicht waschen, nicht Messen sagen,
Blutig, wie sie ihn fanden dort,
Liegt er gebettet durch Tage fort.

Itt több kifogásunk van. Egyik, hogy a «hüs palotát» nem értette Dóczi, azért is mai értelmében vette, holott a «palota» a régibb nyelvben a várkastélyok nagy termét jelentette; a mivel pótolva van, «am düstern Ort», nem oda való, s az olvasó valóban nem képzelheti el, hogy hová is tették le a holtat. Másik hiba, hogy az eredetinek ez a fontos helye: «ki se terítetteti», fordítatlan maradt — nyilván ezt sem értette Dóczi — helyettesíti a sortöltő: «lässt nicht Messen sagen», a miről szó sincs a balladában. Különben a «hüs» jelző sem henye, azt akarván jelezni, hogy a palota alkalmas hely a holttestnek, mert napokig késleltetheti a föloszlását.

- III. Hellebardiere stellte er viere:
«Niemand lasst ausgehn, Niemand ein!» —
— «Wie wenn die Mutter, die Schwester zur Thüre
Käme zu pochen?» — «Antwortet: nein!
Wer nicht gehorcht, soll des Todes sein.»

A pathos szaggatott, elliptikus előadása, mely az eredetiben szinte mondattani szabálytalanságig megy («Lélek ez ajtón se be, se ki!» «Vissza! neki» «Jaj, ki parancsom, élve, szegi!», a fordításban, a mint látjuk, rendes mederben simán folydogál. Az indulat heve helyett kedélyes szóváltás. Azután «jöne siratni» annyi-e, mint «Käme zu pochen». Nincs-e ezzel amaz tönkre téve? Így komikus, amúgy természetes.

- IV. Schluchzend erstickt hinter Thür und Riegel
Weibliche Klage. Vom Vater ergeht
Heischung zur Bahre mit Richtersiegel.
— «Komme, wen schielend der Argwohn erspäht,
Bis Blut aus der Wunde den Mörder verräth!»

Itt az eredeti szemléletességének és hatalmas dictiójának árnyékát sem találjuk. Mivé lettek ezek a sorok:

- «Fojtva teremről rejti teremre
Halk zokogását asszonyi bú», továbbá
«Kit szemre vesz ölyvként sanda gyanú»?

A hasonlatnak a fordításban nyoma sincs, pedig mily jellemző fontosságú Bárczit az ölyvvel hasonlítani össze, mely a levegőben kóvályogván, lesi a prédát, hogy aztán lecsapjon rá. Önkénykedő rontás, hogy a két utolsó sort Bárczival mondatja a fordító, holott az eredeti: «Legyen a seb vérzése tanú» csak mintegy definitiója a bekövetkezendő tetemrehívásnak. Az első sor középríme (Hellebardiere — viere) ízetlen játék.

V. Schwarz ist die Halle, wie neblig die L  chter,
Goldene Sonne den Flor nicht durchbricht.
Obenan steht der Ordalien-Richter,
Seitw  rts der Priester Gebete spricht;
Gelb, wie aus Wachs, ist des Todten Gesicht.

Csupa kiforgatás. Hol maradt az, hogy «fekete posztó fed   a termet? hogy nap nem s  t oda délben sem? hol maradt a «feszület»? hol a «kanoni pap», ki mint a káptalan képviselője a tetemreh  v  sn  l egyházi részről jelen tartozott lenni? s hogy mindent sárga fénynyel vontak be a gyertyák? . . . Mindez elveszett a fordításban s   gy nagyrészt elveszett az a sz  rny  t sejtet   hatás is, melyet az eredeti tesz az olvasóra. S mit   d k  rp  tl  s  l? hogy fekete a csarnok, k  d  sek a gyertyák, az arany nap nem t  r keresztül a homályon, hogy oldalt(?) a pap   m  d  kozik(?!) s végre, hogy a holt képe sárga, mint a viasz. Szabad   gy fordítani? szabad   gy «sz  bbiteni» az eredetén?

VI. «Wer ihm je Feind war, komme zur Stunde!»
Alle erscheinen, die man genannt;
Aber kein Blut entstr  met der Wunde,
Wer auch dem Todten zu H  upten stand,
Keiner wurde als Mörder erkannt.

Elég becsülettel menne ez a szak, csakhogy a pörosztó szavaiból (melyeket Dóczi, mint már eml  tett  k s mindjárt ki is tűnik, az ap  nak tulajdon  t) hiányzik a megszorító, «ha voltak», melyet a költő nem hiába   d a pörosztó ajkára: evvel az   f   Bárczi der  ks  g  t akarván éreztetni s   gy közvetve   r  nta való sz  nalmunkat növelni, mint a kinek talán nem is voltak ellenségei. — Az utolsó sor szintén hibásan van fordítva. Dóczi szerint a költő adja tudtunkra, hogy egyikre sem bizonyodott a gyilkosság, holott az eredetinek e szava:

«Gyilkosa hát nem ez — újra nem ez» a pörosztónak hivatalos kijelentése, melylyel az egész eljárás véget érne, ha az öreg Bárzi közbe nem lép, s melyből természetesen fakad az apa szenvedélyes kitörése: «Hát ki?»

VII. «Schafft mir den Mörder! Soll sich's ereignen,
Dass er mir strafflos ermordet sei?
Ich will den Mörder! Und sollt' ich vom eig'nen
Busen ihn reissen, er muss uns herbei.
Keiner, der lebt, ist von Argwohn mir frei!»

Az indulat viharzó ereje helyett mily bágyadt szószaporítás! Azután végkép elejtve az a nevezetes motivum, mely az apa akaratját vezérli. («Boszulatlan nem foly ez ősi vér!»), a nemesi, nagyúri büszkeség! Nem fiáért, hanem egy ősi család utolsó sarjáért akar boszút állani!

VIII. «Ruft die Gespielen, die Jugendgenossen!»
Ritter erscheinen, blühend und gut.
Ach, dass das Blut in der Schlacht nicht geflossen!
Jeder erkennt, wie's weh ihnen thut,
Aber der Wunde entrieselt kein Blut.

A legesekélyebb figyelem rátéríthette volna a fordítót, hogy itt s alább is nem az apa beszél, hanem a pörosztó. Arany nál így van az első sor: «Jöjjenek úgy hát ifju baráti». Ez a következtető higgadt «úgy hát» csak a pörosztó szájába illhetik, a kit Bárzi szavai («mindenki gyanús nekem, a ki él») fölhatalmaznak s utasítanak, hogy a próbát folytassa s azokat is a tetemhez szólítsa, a kikhez a gyilkosság gyanúja kevésbbé vagy épen nem fér: a holtnak barátait, a cselédséget, a jobbágyokat, az anyát, testvért s végül a kedvest.

IX. «Ruft das Gesinde — das Dorf soll erscheinen,
Alte und Junge!» Bárzi nun spricht.
Keiner erblickt ihn, ohne zu weinen,
Aber es schweiget das Bahrgericht,
Alles thränt, nur die Wunde nicht.

Itt főleg kettőt hibáztatunk. Egyiket, hogy az eredetinek negyedik sora: «Kedves urára szánva tekint» evvel van helyettesítve: «aber es schweiget das Bahrgericht», minek következtében megint egy fontos momentum maradt ki a fordításból,

tudniillik, hogy az udvarbeliek és jobbágyok nemcsak a fiút siratják, hanem a szerencsétlen apát is sajnálják, mert szereték. Másikat azt, hogy itt Dóczi ismét nemcsak fordít, hanem költ is, az utolsó sort: «Nem fakad a seb könnyre megint» evvel az ellentéttel tevén hatásosabbá (!?): «alles thränt, nur die Wunde nicht».

- X. «Komme die Mutter nun, komme die Schwester!»
 Fern tönt der Jungfrau Jammergeschrei.
 Arme der Mutter umklammern ihn fester,
 Aber der Todte fühlt nichts dabei.
 Gestockt ist das Blut und rieselt nicht frei.

Ez a vers-szak az aránylag legjobbak közé tartozik, noha az eredetinek ez a helye: «öleli bűgva» nincs visszaadva, s hanggal is festő gyönyörű végsora: «Marad a tört vér fekete folt» csacska tautológiává van silányítva.

- XI. «Ruft Abigail von Kund als die Letzte,
 Die er verlobt sich mit heimlichem Kuss!»
 Seht! Nach dem Dolch stiert das Aug' das entsetzte
 Stein ist ihr Antlitz, es wurzelt ihr Fuss.
 Da aus der Wunde strömt blutiger Guss.

Szintén sikerültebb vers-szak, bár messze marad az eredeti mögött. Bajos érteni, miért nem fordította Dóczi a harmadik sor első szavát («Jő, szeme villan s tapad a törre») szóról-szóra, mikor szépen beleillett volna a mértékbe: «sie kommt», s miért használta helyette a «seht» interjectiót. Aztán a «pirosan buzog a vér»-nek nem æquivalense a «strömt blutiger Guss». Ez kelleténél több, de kevesebb is, mert hiányzik a «pirosan», mely a friss vér serkedését akarja kifejezni.

- XII. Der Vater stöhnt nicht, die Trähne nicht fliesset,
 Fasst nur die Stirn, als ob's wehe ihm thu',
 Wie es da drinnen brauset und schiesset;
 Aber der Herzpuls frieret ihm zu:
 «Mädchen, die Mörd'rin des Sohnes bist Du!»

Itt van a fordításnak fő bűne. Hogy az öreg Bárczival és a pirostóval szerepet cseréltet Dóczi, még hagyján, még menthető; de hogy ezeket a sorokat, melyek félreérthetetlenül Kund Abigélnak az örüléshez közeledését rajzolják, szintén

az apára erőltesse valaki, az már a legbotrányosabb gondatlanság, könnyelműség; úgy hogy ilyenek után nem volna csoda, ha utoljára Abigél helyett a pörosztót és a kánoni papot tánczoltatná és daloltatná meg a quiproquókban gyönyörködő fordító! Az immár föl sem tűnik, hogy a vers-szak negyedik sorát, mely az eredetiben így hangzik: «Döbbenet által a szív ere fagy» ekkép fordítja: «aber der Herzpuls frieret ihm zu», vagy is következetességgel szintén az apára érti, pedig az a jelenvoltakra vonatkozhatik csak, mintha azt mondaná, hogy látván a leányon a tébolyodás jeleit, «mindenkiben meghül a vér». Csak a pörosztó tér magához a megdöbbenésből s hivatalos kötelességénél fogva kimondja az isteni ítélet eredményét: «Lányom, ez ifjú gyilkosa vagy».

Most már fogjuk rövide a szót s a hátralévő négy szakaszt összefogva, tegyünk egy pár megjegyzést.

XIII. Zweimal vernahm sie, was er gesprochen,
Eh' sie versteht. Dann lallt sie, wie stier:
«Benjamin Bárczi — hab ich! — nicht erstochen
Gott und die Heil'gen sind Zeugen dafür.
Aber den Dolch da bekam er von mir.

XIV. Lange schon hatte mein Herz ihm geschlagen,
Lange vereint' uns ein bräutliches «Du»
Aber er drängte, das «Ja» ihm zu sagen, —
Weigerte ich's, er erstach sich im Nu...
Scherzend gab ich den Dolch ihm: «Stoss zu!»

XV. Fahl wird ihr Auge, das Angesicht blässer,
Sie reisst den Dolch aus dem blutenden Fleisch.
Lacht und weinet, schwinget das Messer,
Eilet von dannen mit Mövengekreisch.
Niemand ergreift sie auf Richters Geheisch.

XVI. Und sie rennet durch Strassen und Gassen
Tanzet und singet von Haus zu Haus:
«War da ein Mädchen, das liebte zu spassen,
Neckte den Liebsten und trieb es so kraus,
Spielte mit ihm, wie die Katz' mit der Maus».

E négy szak fordítása a többihez képest meglehetősen. Botrányos vétkek nincsenek éppen benne, de foltok igen is. A XIII. vers-szakban «lallt sie, wie stier» akaratlanul is a nagy S-s stier-t juttatja eszünkbe, a miből aztán gyönyörű hasonlat kerekedik.

A XIV. vers-szak két első sora nem hű mása az eredetinek, mely ezt mondja: «Birta szívem már hű szerelemre, Tudhatta közöttünk nem vala gát». Itt Dóczinak a legkényesebb gonddal kellett volna munkáját végezni, mert a ballada tragikumja ebben a szakban gyökerezik. Az erősebb és a gyöngébb, a több és a kevesebb egyaránt árt. Már pedig a két első sor többet mond kelleténél, úgy hogy a «szóval-igen»-re unszolás érthetetlen attól, a kit kedvesével már régóta egyesített «ein bräutliches Du». Az eredeti «nosza hát»-jának sem felel meg ez: «stoss zu!» Mondja azt s mondhatjá is Mephistopheles Faustnak, mikor leszuratja vele Valentint, de az enyelgő Abigél szájából oly durvaság, hogy csöppet sem csodálkoznánk, ha Bárczi az így kínált tört első dühében ő belé üti. Az «im Nu» is csak rimsütés, ha helyén volna, úgy Bárczinak nyomban ki kellene magát végeznie. A XV. vers-szak fordítása sem esett talpra. A költeménynek ezt a helyét: «Szeme szokatlan lángot lövell» így fordítja Dóczy: «Fahl wird ihr Auge, das Angesicht blässer», s hogy ez semmit sem mond, míg amaz az örültséget festi, világos. Még nagyobb hiba, hogy a mi Aranynál legelől van: «Vadul a sebből a tört kiragadja» az a fordításban második helyre szorult. Nem fogta föl Dóczy, hogy a költő azzal, hogy a szerencsétlen leánynyal rögtön kiragadtatja a tört, mily mélységes psychológiát tanusít. Rettentő önvád nyilatkozik benne, mintha a lettet akarná létlenné tenni, mintha ezt mondaná (Bánk bánnal): «nem ezt akartam én, nem ezt!» — «Aus dem blutenden Fleisch» bántó, izléstelen. «Mövengekreisch» nem «vércsevisongás». Arról sem tud semmit az eredeti, hogy a pörösztő kiadja a parancsot, hogy Abigélt fogják el. Nem adja, s így van helyesen. Se neki, se az öreg Bárczinak nincs több szava. Büntetett az Isten. Az utolsó versszak megkoronázza az egészet. Az eredetinek balladás fukarszavúsága helyett léha szószátyársággal izetlenkedik, ezt: «ki csak úgy játszott a legénynyel» ezzé higitván agyon: «das liebte zu spassen, neckte den Liebsten und trieb es so kraus, spielte mit ihm». Így nem beszélhetett Abigél, akár a magáét adta, akár valamely kelendő dal töredékét, mely hű kifejezője az ő iszonyú bűnhődése eredetének. De ne folytassuk tovább.

Íme, tisztelt szerkesztő úr, a remek *Tetemrehívás* karrikaturája! Szívesen rámutattunk volna a fordítás fényességeire, de ha nincsenek. Nem voltunk hibakeresők, sőt szemet huny-

tunk egy-egy apróbb vétségre, s erős a gyanúnk, hogy Dóczi néemtsége sem makula nélkül való; hanem ennek megítélését azokra bizzuk, mint szakemberekre, a kik az ő hivatalos magasztalói. Mindamellettt itt újból kijelentjük, hogy Dóczi képes volna jól is fordítani, csak nemes ambitio és szent akarat vezérelje. Úgy ne ismertessen bennünket, hogy nevéssenek rajtunk. Jegyezze meg, hogy

«Nem való játékra az efféle dolog,
Melyben egy nemzetnek böcsülete forog».

Ezzel maradtam tisztelt szerkesztő úrnak régi híve
Soprony, 1895 június 2-án.

—r—t.